

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

4 An Censura ferri poßit sub conditione causam eius co[n]tinente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

frustra, neque sine fructu adhibentur. Quid autem in vnaqueque lege operentur, ex qualitate materiae, & poenae, & ex communi usu, & consuetudine, & (si fieri potest) ex aliarum legum interpretatione accipiendum est. Hæc enim omnia non eodem modo concurrunt in omnibus legibus poenalibus: & ideo non oportet, ut omnes eundem modum operandi, vel obligandi habeant, quamvis in aliqua verborum forma similes exterius videantur. In præfenti ergo, illa forma ferendi censuram per legem efficax est illius, quia & materia legis, & poena ipsa id patitur, & communis Ecclesiæ usus: & ipsarum legum consensio, & communis ac necessaria interpretatio id requirit, ut ostensum est.

SECTIO IV.

Virum Forma ferendi censuram possit esse sub conditione ad causam censuræ pertinet.

1
Conditio
forma cen-
suræ duplex.

D Vobis modis intelligi potest, censuram ferri sub conditione. Primo sub conditione pertinente ad causam censuræ ferendæ, id est, sine qua non est completa causa ad ferendam censuram; & completa conditione, causa etiam censuræ completur. Secundo sub conditione impertinente ad causam, vel rationem censuræ: quæ potest esse, aut conditio de re præterita, vel præterite, aut futura, ut si quis ita ferat sententiam, Excommunico, qui tale delictum fecerit, si est ignobilis, aut, res talis euenierit.

2
Censura po-
test ferri sub
conditio-
ne ad causam
eius perti-
nente.

Priori modo non est dubium, quin forma ferendi censuram possit esse conditionalis, siue ab homine, siue à iure feratur: imo raro censura fertur, nisi sub hac forma conditionata. Et ratio est, quia censura non fertur nisi ratione delicti, nec pure fertur propter delictum iam commissum ut sic, regulariter loquendo, & utrumque ostendimus disp. sequente, sed fertur semper in ordine ad futurum. Ut verbi gratia, si peccatum iam commissum sit, fertur in ordine ad satisfactionem, vel emendationem illius, quia hæc poena medicinalis est; vel, si non sit commissum, fertur in ordine ad observationem alicuius mandati: tum quia hæc poena, etiam est medicina præseruatiua: tum etiam quia est medium ad contrahendos subditos, ut præceptis obediant. Ergo in censura ferenda semper includitur aliqua conditio, scilicet, nisi satisfeceris, vel nisi mandatum impleueris, aut, si tale peccatum commiseris, hanc vel illam censuram incurres. Atque hic modus ferendi censuram vniuersalis est in omnibus censuris, quæ ipso facto feruntur, ut faciliè constare potest ex omnibus decretis, quæ in sect. præcedente adducta sunt: suntque innumera similia in iure, quæ superuacaneum esset nunc referre. Idemque est in generalibus sententiis, seu mandatis censuram ipso facto incurrendam continētibus, nam hæc fere similia sunt legibus ipso iure ferentibus censuras, ut mox dicemus.

3
Etiam cen-
sura ab ho-
mine sub illa
conditio-
ne ferri potest.

De censuris autem, quæ ab homine feruntur in particularibus personis propter peculiare delictum, res est magis dubia, quia tunc absolute, & sine vlla conditione videtur talis poena imponi. Quæ difficultas in primis videtur habere locum in suspensione, & interdicto, quæ semper absolute feruntur, propter delictum commissum. Sed de hoc infra ex professo est disputandum, nunc dicitur, vel nullum esse inconueniens id admittere, vel tunc illas non ferri sub ratione propriæ censuræ, sed sub ratione puræ poenæ vindicatiuæ. Deinde esse poterat difficultas de quacunque censura, etiam excommunicationis, quando post consummatam contumaciam, seu elapsam terminum, intra quem fuerat sub conditione posita, iam absolute fertur, quia tunc non videtur includere conditionem vllam, sed illam iam supponere. Eadem verò est responsio. Forte enim nullum est

inconueniens id admittere, quia licet possit censura sub prædicta conditione ferri, non oportet, ut hoc sit de intrinseca ratione eius. Tangitur verò in illa difficultate quaestio, an post expletum terminum contumaciae, seu conditionem sub qua ab homine posita est in particulari, necessaria sit noua sententia, ut ipsa incuratur, vel solum ut declaratur, seu denunciatur. Sed hoc infra tractandum est, & ibi hoc punctum commodius expeditur.

*Possitne censura ferri ab homine sub conditio-
ne peccati in futurum committendi.*

Hic verò dubitari solet primò, an censura possit ab homine ferri in generali sub conditione peccati in futuro committendi, id est, Si quis commiserit tale peccatum excommunicatus sit. In qua quaestione nullam rationem dubitandi video, si solum diuinum ius, aut (illo supposito) puram rationem naturalem spectemus: quia hic modus ferendi censuram per se nihil habet contra rationem. Item, quia, si per legem in fieri non est contra rationem naturalem, cur erit, fieri per hominem? Dicunt aliqui, quia homo fert censuram ut iudex; iudex autem non potest ferre sententiam nisi de iis, quæ nouit: & ideo solum potest eam ferre in particulari, de facto sibi iuridicè noto. Sed hoc ad summum probat de sententia declaratoria censuræ iam contractæ, non vero de illatiua ipsius censuræ: alioqui etiam per legem inferri non posset: nam lex ab homine fit, & virtute continet huiusmodi sententiam. Item, etiam sententia, cum in particulari fertur sub conditione, ut explicuimus, non supponit notitiam illius peccati, & inobedientiæ, ratione cuius proximè censura contrahitur. Vnde dicendum est, quando iudex per sententiam absolute infert poenam, tunc necessario debere supponi notitiam delicti: quando vero infert illam solum sub conditione pendente à tempore futuro, non oportere, ut supponatur notitia delicti iam facti, nam id repugnat; sed satis esse, ut cognoscatur delictum esse dignum tali poena, & quod illa imponatur ut contrahenda, quando in re fuerit commissum delictum. Itaque si in solo iure diuino, & naturali sistamus, hoc non est per se, & intrinsece malum.

Dubitari ergo solum potest, an iure positio prohibita id sit. Ita enim apparet ex capit. *Romana*, §. *An repa-*. *Caueant*, de Sent. excomm. in 6. ubi specialiter agitur iuri positiuo. *sermo* est de sententia excommunicationis, quamuis illa particula *Excommunicationis*, desit in antiquioribus codicibus, ut ibi notatur in margine. Igitur ibi prohibentur iudices, ne censuras ferant per sententias conditionatas pro futuris culpis; sub hac forma, Si tale, vel tale fecerint, excommunicati sint. Neque etiam pro culpis iam commissis sub illa forma, Si de illis intra tale tempus non satisfecerint. Propter quem textum Canonistæ communiter concedunt hunc modum ferendi censuram esse prohibitum, ut videre licet in Abbate in capit. *Licet*, num. 9. de e-
lect. Couarr. & citatis ab ipso in cap. *Alma mater*, 1. p. Couarr. §. 18.

Addunt verò in primis, etiam si iudex malefaciat ferendo sententiam contra illam prohibitionem, non tamen propterea censuram eius esse irritam, sed validam, & rimendam. Quod quidem verum est, quia in illo textu nullum est verbum irritas factum, neque aliquid præcipiens, quod sit de substantia, & valore censuræ. Deinde tot adhibent limitationes, & exceptiones ab hac prohibitionem, ut nullam vim fere habeat textus ille, nam in summa dicunt prohiberi iudices ne hoc faciant, nisi ubi rationabilis causa subest in ipsa sententia exprimentia: ipse enim Pontifex hanc ipsam declarationem in fine

4
Iuri diuino
aut natura-
li non repa-
gnat ita
ferri.

5
An repa-
sitio.
Communis
Canonista-
rum opinio.

6
Abbas.

fine illius textus adhibuit. Hoc autem naturali iure cautum videtur: ergo ibi nulla prohibitio facta est, quæ propriè sit de iure positio. Accedit, quod in cap. *A nobis*, i. extrâ de Sent. excommunic. interrogatus Clemens III. de hac forma excommunicandi: *Quilibet furum fecerit, excommunicatus sit*: dicit comprehendere omnes subditos, & simpliciter illam approbare videtur. Verum est hoc ius esse antiquius, sed cum per illud ius non expressè reuocetur, neque aliquid statutum sit, quod absolutè illi repugnet, non est cur dicamus esse abrogatum. Eo vel maxime, quod videmus illud antiquum ius communi Ecclesiæ consuetudine retentum esse: modus enim ille ferendi censuram adeo est vñtatus ab Ecclesiasticis iudicibus, tam inferioribus, quam superioribus, videtur etiam, & tacente ipso Summo Pontifice, vt nulla ratione affirmare possimus illud esse contra Ecclesiæ prohibitionem.

Vnde, in illo c. *Romana*, talis prohibitio contineretur, per contrariâ consuetudinē videretur abrogata. Re tamen vera existimo ibi non contineri absolutam prohibitionem, sed admonitionē quandam, per quam iudices Ecclesiastici sui officij admonentur, ne facile huiusmodi sententiâs proferant, sed magna circumspectione & cautione. Hanc enim vim in omni proprietate & rigore habet verbum illud, *Caveant*; Et hoc etiam indicant omnes illæ moderationes, quæ in illo textu adhibentur; scilicet, *nisi mora*, vel *culpa præcesserit*, aut *alia rationabilis causa subsit*. Solum videtur illo iure positio additum, vt hæc causa in ipsa sententiâ exprimitur. Quod fortasse ideo factū est, vt iudices prudentiores sint in hoc modo ferendi censurâ. Illa vero circumstantia non est adeo necessaria, vt pertineat ad substantiam talis actionis: imo nec tam graui, vt obliget sub peccato mortali. Vnde in vñt saepe omitti existimo.

Queret vero aliquis consequenter, quid discriminis sit inter censuram ipso iure latam, & eam, quæ fertur per generalem sententiâ hominis sub prædicta conditione de futuro. Videntur enim nihil omnino differre, quia etiam illa hominis sententiâ est quoddam præceptum: præceptum autem, & iusdem esse videtur: & per transgressionem talis præcepti ipso facto incurritur censura: ergo nulla est differentia. Hanc questionem tractat Couar. dict. cap. *Alma mater*, i. p. §. 10. nu. 2. vbi ex sententiâ aliorum Canonistarum ait, censuram generaliter ab homine latam pro futuris culpis similem esse illi, quæ fertur per statutum, vel legem. Vnde quædā ex illis vocibus, quibus censura ab ipso iure lata explicari solet, possunt satis proprie conuenire in censuram latam ab homine per generalem sententiâ pro culpis futuris: nam etiam illa dici potest censura lata sententiâ, & ipso facto, nam & de illa lata est sententiâ conditionata ante factum, & per factum statim contrahitur, nulla alia sententiâ, vel actione intercedente. Atque ita Vgolinus dicto lib. de Cens. tab. 1. c. §. 6. definiens censuram latâ sententiâ, dicit esse illam quæ à iure, vel ab homine generaliter fertur sub prædicta forma. Veruntamen prædicta ratione etiam celsura in specie, & in particulari lata illo modo, pro futura culpa dici potest lata sententiâ, & ipso facto, vt per se constat.

Nihilominus alij existimant, illas censuras, seu modos ferendi censuras esse diuersos, dum à iure, vel ab homine per generalem sententiâ feruntur. Refertque Couarruias supra Henricum, & alios constituentes octo differentias inter illas, & ipse nonnullas ibidem tradit. Quod vero ad nos spectat, duæ videntur esse præcipuæ. Prior est, quia censura lata per statutum respicit territorij, seu diocesis ferentis illam, & intra illam obligat; & non extra: sententiâ vero respicit personas; & consequenter obligat illas, vbicumque sint. Quæ differentia latius à nobis explicabitur infra, dum agemus de iis, qui

Fr. Suarez tom. 5.

ab altero excommunicari possunt: attingit enim propriam materiam illius disputationis. Altera differentia est, quia censura per legem lata ex se est perpetua, sicut & ipsa lex: & ideo durat, & efficaciam habet etiam post mortem legislatoris. At vero censura, quæ fertur per sententiâ, non est de se perpetua, sed pendet (vt ita dicam) in fieri, & in esse à iudice. Ideoque si iudex moriatur, aut amittat iurisdictionem, antequam talis sententiâ effectum habeat, amittit suam vim, vt in sequenti §. ostendimus.

Possitne censura ab eo, qui non viuit, fieri.

Ex dictis enim definitur questio, quam supra huc remisimus, an censura possit fieri ab eo qui iam non viuit. Distinguehdum est enim: quia vel censura est à iure, vel ab homine. In censuris à iure contingere potest, vt censura fiat, quando præcipua causa celsuræ iam non existit: illa enim causa fuit legislator, à cuius voluntate & potestate lex vim habet, qui post mortem celsuram operatur, per legem, tanquam per instrumentum separatum, quod permanet, & in virtute retinet voluntatem, & efficaciam legislatoris. At vero in censuris, quæ feruntur ab homine, nunquam fieri potest, vt post mortem inferentis, censura ipsa esse, aut ligare incipiat, etiâsi per generalem sententiâ pro futuris culpis lata sit. Hæc est communis sententiâ Canonistarum cum Glossa in cap. *A nobis*, i. verb. *Non nisi*, de Sentent. excommunicationis, vbi Abbas n. 12. & in c. *Ad hoc*, n. 9. de Clericis non residentibus, Tabiena verb. *Excommunic.* 2. n. 10. & Nauar. in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. n. 35. & 161. & late Vgolin. dict. tab. 1. c. 2. §. 2. & c. 9. §. 4. Qui omnes nec textum, nec firmam aliquam rationem asserunt ad hanc posteriorem partem confirmandam. Solum aiunt sententiâ respicere statum præsentem iudicis; vnde, cum iudex in eo tempore, quò impletur conditio, iam non sit iudex, eo quod iam non sit, nec sententiâ eius iam habet vim sententiâ; & ideo ligare non potest. Prima propositio, quæ est fundamentum totius rationis, ita declaratur, nam sententiâ lata sub conditione, ideo, impleta conditione, incipit habere effectum, quia moraliter existimatur, ac si tunc ferretur; quod iuristæ aiunt fictione iuris tunc ferri, ac si esset absoluta, ergo, vt talis sententiâ effectum habeat, necesse est, vt qui eam tulit, adhuc sit habilis ad ferendam illam: ergo si tunc iam non viuat, aut iurisdictionem vel iurisdictionis vñm non habeat, sententiâ, prout tunc lata, nulla est, & consequenter nullum potest habere effectum.

Hæc autem ratio videtur posse applicari ad censuram iure latam: nam tunc etiam moraliter existimatur legislator, vt actu prohibens & ferens censuram, quando impletur conditio: ergo etiam oportebit, vt pro eo tempore sit habilis: ergo vt viuat, & iurisdictionem habeat. Quod si respondeatur, satis esse quod mandatum eius viuat, & firmum maneat; idem dici poterit de sententiâ: nam hoc est quod querimus, cur etiam sententiâ non viuat, & firma maneat, vel cur magis dependeat à præsentem statu superioris, vel cur potius in sententiâ, quam in lege, fingatur superior, vt actu ferens illam. Eo vel maxime, quod & in tali lege includitur virtute sententiâ, vt supra dixi: & illa generalis sententiâ etiâ est quoddam mandatum prohibens actum sub tali censurâ. Accedit, quia, quod talis sententiâ vires amittat per mortem eius, qui illam tulit, vel est ex natura rei, vel ex iure positio; hoc posterius non ostenditur: prius autem dici non potest. Alias, licet superior expresse declararet, vt illa sententiâ vim habeat, etiam post mortem suam donec à successore reuocetur, id non consequetur, quia illa voluntas excedit

C 3 iuris

iurisdictionem eius : hac enim sola ratione existimari potest hoc esse contra ius naturæ. Consequens autem est falsum, nam Romanus Pontifex interdum adhibet illam clausulam in huiusmodi sententiis, vt fecerunt Gregor. XIII. & Pius ac Sixtus V. in Bulla Cœnæ Domini, vt notauit Nauarr. num. 17. c. 73. Neque enim dici potest hoc esse peculiare in Summo Pontifice: nam si hoc est contra ius naturæ, & excedit limites humanæ iurisdictionis, etiam illi repugnabit.

Greg. XIII.
Pius V.
Sixtus V.
Nauarr.

12
Ex alijs
principijs
idem iura
degnr.

Dicendum nihilominus est, prædictam communem doctrinam veram esse, & moraliter certam, vt pote communi vsu receptam, qui pro lege valet. Et quamuis non contineatur expresse in iure positiuo, fundari tamen potest in nonnullis principiis eius. Primum, quod odia restringenda sunt iuxta vulgarem iuris regulam. Aliud quod mandatum expirat morte mandantis, quando res est integra in c. Relatum, & c. Licet, & c. Gratum, de offic. deleg. & l. Mada- rum, C. mandati, & §. Relle, Institut. eodem. Hic autem res censetur esse integra tempore mortis ipsius mandantis, quia nondum erat impleta conditio: & ideo ex tunc cessauit mandatum. Præterea est hoc valde consentaneum rationi naturali: nam ad bonam gubernationem pertinet, vt leges quidæ stabiles sint, vt aliquid sit certum & firmum in Reipublicæ gubernatione: mandata vero, quæ per modum actualis gubernationis ab hominibus dantur, non maneant perpetuo, esset enim intolerabile onus: & ideo vt cum illis moriantur, seu cessent, vsu omnium receptum est. Denique, sicut homo non potest ferre censuram, quando iurisdictionem non habet, ita videtur non posse eam ferre pro eo tempore pro quo iam non est iurisdictionem habiturus. Quod autem hoc fiat per legem, peculiare est, propter naturam & conditionem legis, vt explicatum est. Ex quo etiam fieri videtur, vt, cum lex suo modo pendeat à consensu, & acceptione cōmunitatis, quando aliqua lex ferens censuram acceptatur per modum statuti, & legis, eo ipso acceptetur, vt permanens quoad effectum, etiam post mortem legislatoris: quod secus est in sententia ab homine lata. Summus autem Pontifex, cum illam clausulam adhibet, extrahit talem sententiam ab hac generalisatione sententiae, & quoad hoc condit illam per modum legis, vel statuti: quod pro sua suprema potestate, quam ab hominibus non habet, neque ab eis in illius vsu pendet, facere potest, operando præter commune ius: & ideo videtur hoc esse singulare in ipso, & ad inferiores non esse extendendum.

13
Si ante im-
pletam
conditio-
nem iudex
iurisdictionem
aut
vsu eius
amittat
sent. ab illo
lata non
ligat.

Duo tamen hic aduertenda supersunt. Primum est doctrinam hanc communem procedere, non solum quando ante impletam sententia conditionem iudex moritur, sed etiam quando cunque ante prædictum tempus definit esse iudex, aut amittit iurisdictionem, vel si eo tempore, quo impletur conditio sit impeditus ab vsu iurisdictionis, vt si sit excommunicatus, vel alia simili ratione suspensus: in his enim omnibus euentibus eadem ratio militat, nimirum, quod efficacia talis sententiae semper pendet à potestate, & iurisdictione ferentis: neque enim ob aliā causam pendet à vita illius, nisi quia pendet à potestate, quæ vitam supponit: ergo quacunque ratione potestatem, vel vsum potestatis amiserit, sententia vim suam amittit. Præterea, huiusmodi sententia conditionata effectum habet eo tempore, quo impletur conditio, ac si tunc esset pronunciata, & non retrahitur, vt est communis sententia, quam recte declarat, & confirmat Couarr. in c. Alma mater, p. 1. §. 10. n. 6. ergo vt valida sit, & effectum habeat, semper necesse est, eo tempore, quo impletur conditio, qui illam tulit, habere potestatem legitimam & expeditam ad ligandum alium.

14
Dico tamen hoc esse necessarium pro eo tempore, pro quo impletur conditio, quia non est necesse,

A vt toto tempore, quo expectabatur conditio, iudex Si cum im-
continue habuerit eundem vsum potestatis: nam licet interim fuerit excommunicatus, v. g. si postea
absoluitur, ac tandem cum impletur conditio inue-
nitur habilis ad ferendam censuram, id satis est.
Quamquam in hoc aliud esse videatur, si in eo me-
dio tempore iudex fuit tantum suspensus ab vsu iurisdictionis, vel si fuit omnino suo munere, & iurisdictione priuatus: & postea restitutus, vel iterum electus: nam in priori casu procedit quod dictum est, non vero in posteriori. Et ratio discriminis est, quia quando iudex non priuatur officio, & potestate, sed suspensatur ab vsu eius non annullatur omnino sententia conditionalis ab illo lata, sed suspenditur etiam quare, ablato impedimento ab ipso iudice, tollitur etiam respectu talis sententiae, & eadem perferat vsque ad tempus conditionis impletae. At vero, quando iudex omnino amittit officium, vel iurisdictionem; quodlibet mandatum, & sententia, pendens à futura conditione, prorsus extinguitur, extincta potestate, à qua pendebat: & ideo etiam si illa eadem persona iterum ad eundem munus assumatur, nisi iterum ferat similem sententiam, nullum fortietur effectum prior sententiae, etiam si conditio impletur. Vnde ita censendum est de illo iudice, ac si habuisset alium successorem à se distinctum: quia reuera quoad mutationem potestatis perinde se habet, ac si facta fuisset in persona distincta: quod autem persona sit eadem, materiale quid est respectu actionum, & effectuum talis potestatis.

Ex quo etiam mihi obiter colligo, quando priori modo contingit tempore, quo expletur conditio, iudicem habere suspensum vsum potestatis, & ideo pro tunc etiam impediri censuram; si post illud tempus tollatur suspensio illa à iudice, posse etiam sententiam recuperare vim suam: si talis sit conditio, vt toto illo tempore durare possit, & per totum etiam illud compleatur. Exemplis declaratur: nam si iudex tulit sententiam excommunicationis, Si hominidum, vel perituum commiserit: & quis falso iurauerit eo tempore, quo ipse iudex suspensus est, vel excommunicatus, neque tunc contrahet censuram, quia tunc ipse iudex in habilis est ad ferendam illam; neque postea, etiam si ablata sit iudicis suspensio, quia conditio solum pendebat ex illo actu, & ex illo puncto temporis, in quo delictum commissum fuit: & postea nulla fuit noua contumacia: At vero si forma censuræ fuisset hæc, Nisi intra mensem restitueris, vel satisfeceris, excommunicatus sis, & cum completur illud tempus, iudex sit suspensus, qui tunc non restituit, non statim contrahit censuram, propter rationem dictam: postea tamen ablata à iudice suspensione, si subditus perleueret in non restituendo, ligabitur prædicta censura; quia, vt diximus, sententia illa non fuit extincta, sed suspensa: & conditio eius talis fuit, vt non solum pro illo puncto, vel momento, in quo tempus mensis expletum fuit, sed etiam pro toto tempore sequenti possit compleri, quia ille terminus non est præfixus ad finiendam obligationem, sed potius ad inchoandam, & ad dilatandam solutionem vsque ad illum, & non ultra: & ideo illa conditio melius per negationem explicatur, scilicet, Dummodo ultra mensem non differas solutionem. Ac propterea quo magis ac magis differtur solutio, eo magis expletur conditio: & consequenter noua contumacia committitur in prædicto casu, atque adeo censura incurritur, quandoquidem & iudex iam habet vsum sui potestatis, & per sententiam latam, expleta conditione, satis illam exequitur. Idemque est quoties terminus præfixus conditioni talis fuerit, vt per lapsum ipsius non finiatur obligatio, sed potius maior, seu vegetior fiat, vt dixit Nauarrus in Summa c. 21. ex cap. Cum dilecti, & Abbate ibi n. 12. de Dolo, & contumacia.

Alterum aduertendum erat, quamuis censura non

15
Corolla-
rium ex
dicto.

Nauarr.
Abbat.

16
Contracta
semel con-
firmata non
potest reformari
per interuen-
tū iudicis.

nondum contracta, & lata per sententiam condi-
tionatam, impediatur, vt diximus, per mortem, vel
depositionem iudicis; eam vero, quā iam contracta
est, ex vi talis sententiæ, vt pote conuenienti tempo-
re expleta conditione, non tolli, etiam si postea in-
decedat moriatur, aut deficiat, vt constat ex c. *Pastoralis*,
§. de Officio ordinarij, & ex ca. vnico de Maior. &
obed. in c. Et ratio est, quia censura semel contracta
iam non pendet quasi in consensu à iudice, qui il-
lam tulit; & ideo non aufertur per ablationem cau-
sæ, neque aliter, quam per propriam absolutionem,
vt notauit Abbas in c. A nobis, §. nu. 12. de sent. ex com.
& inferius latius dicturi sumus.

Abbas.

SECTIO V.

An censura sub conditione lata comprehen-
dat eum qui domicilium
mutavit.

1
Difficul-
tatio.

Hec difficultas ex resolutione præcedentis put-
ti oritur. Nam, si in prædicto casu censura im-
peditur eo, quod iudex definit esse iudex ante exple-
tam conditionem, eadem ratione impeditur cen-
sura, si subditus definit esse subditus ante imple-
tam conditionem, vtpote si domicilium mutet.
Consequens est falsum: ergo. Sequela probatur, quia
ratio, cur censura cessat, quando iudex definit esse
iudex, ideo est, quia iurisdic-^{ti}o-_{is} enim amittit: sed quā-
do fit mutatio ex parte alterius extremi, vtpote ga-
ipse subditus domicilium mutat, etiam definit iur-
isdic-^{ti}o-_{is} in illam personam, quia definit esse subdi-
tus, iurisdic-^{ti}o-_{is} enim est veluti relatio quædam, quæ
per mutationem cuiusvis extremi amittitur: ergo,
cum inferre censuram fit actus iurisdic-^{ti}o-_{is}, etiam
cessabit. Minor probatur, quia alias, si Episcopus
sub excommunicatione præcipere alicui alienum
restituere intra certum tempus, ille posset vim ex-
communicationis effugere mutando domicilium,
quod videtur absurdum ac in fraudem censuræ, &
Ecclesiasticæ disciplinæ.

2
Vgolin.

Hec difficultas controuersa est inter Canonistas, quos, & varias eorum opiniones late refert V. olimus dicto lib. de Censur. tab. 1. c. 20. §. vltim. num. 4. Sed eas omittō, quia vel non formaliter, vel non adequate ad ipsam respondent: quanquam opinio, quam ipse Vgolinus præter alios indicat, mihi vera esse videatur. Dico ergo formaliter ad difficultatem respondendo, admittendam esse sequentem, videlicet, si ex aliqua mutatione subditi contingat ante impletam conditionem illum ferri non subditum: respectu illius, vt sic, cessare, & vires amittere censuram latam sub tali conditione. Hoc conuincit ratio facta, & quia censura ferri non potest nisi in subditum, vt infra late dicturi sumus, & constat ex cap. *Romana*, de Sententia excommunicationis, in 6. Quod ergo in controuersiam afferri potest, solum est, quādo aliquis subditus per mutationem fiat non subditus. Et quia potest alius non esse subditus simpliciter, & nihilominus esse subditus quoad aliquid, seu in aliqua causa, ideo licet per mutationem domicilij certum sit, ferri non subditum simpliciter, eum, qui antea erat subditus, adhuc sub questione restat, an possit manere subditus respectu illius causæ, vel actionis, propter quam lata est censura, vel an etiam respectu illius subiectionem amittat.

In qua re dicendum cenſeo in primis, quando-
cunque cenſura eſt lata per ſtatutum generale propter
futuram actionem, ſi quiſq; mutet domicilium
ante completam conditionem, etiamſi poſtea agat
contra ſtatutum: non incurrere cenſuram. Hoc eſt
evidens, quia ille iam non obligatur illo ſtatuto, cū
iam ſit extra territorium, & extra iuriſdictionem
alterius Prelati. Et hoc a fortiori coniunctum ex capitulo
ſim, de Conſtit. in 6, vt legenti patebit.

A Ex quo vltcrius infero, quandoquēq; cēſura
lata eſt per generale ſententiā ab homine, vel
per ſpeciale præceptum; quibus pure prohibetur,
vel præcipitur aliquid in futurum ſub tali cēſura,
ſine vilo ordine, vel habitudine ad præteritum fa-
ctum: tunc etiam amittere vim ad inferendam cē-
ſuram reſpectu illius, qui mutauit domiciliū. Pro-
batur; quia, licet hæ ſententiæ dicantur eſſe ab ho-
mine, re tamen vera ſolum ſunt quædam præcepta;
vnde ſolum poſſunt obligare ſubditos. In eo autem
caſu ille, qui mutat domiciliū, definit eſſe ſubdi-
tus, quare non obligatur præceptis alterius Prælati,
hæc autem præcepta quoad hoc non habent maius
robur, aut maiorem durationem, propterea quod
cēſura munita fuerit. Et confirmatur, æ declaratur,
nam ceſſante cauſa cēſuræ ſub conditione la-
tæ, ceſſat cēſura, vt, ſi lata eſt ex communicatio-
niſ reſtitus intra tale tempus: & intra illud creditor
donet debitum, iam poſtea non teneberis cēſura;
quia ablatum eſt cēſuræ fundamentum: at vero in
præſenti caſu, de quo agimus, ceſſat etiam funda-
mentum, & cauſa cēſuræ: nam fundamentum eſt
obligatio ſeruandi tale præceptum: cauſa vero eſt
inobedientia, & cōtumacia: hæc autem ceſſant mu-
tato domicilio; vt oſtenſum eſt. Denique ibi nullus
interuenit titulus, ratione cuius ille, qui ſubiectio-
nem ſimpliciter mutat per translationem domici-
lij, maneat ſubditus quoad talem actionem, cum
neque ipſa actio, nec iudicium aliquod circa illam
fuerit inchoatum tempore prioris domicilij.

Quapropter addendum est tertio, secus esse quā-
dam censuram fertur sub conditione, quæ respicit fa-
ctum præteritum, & commissum tempore prioris
domicilij & subiectionis. Tunc enim ratione iuris
acquitur ex prioris facto, fit, vt, licet mutetur subie-
ctio simpliciter cum domicilio, maneat secundum
quid quoad talem causam, & consequenter quoad
talem censuram. Duobus autem modis videtur hoc
posse accidere. Primo, si quis prius commisit deli-
ctum, vel nocumentum fecit, ad cuius restitutionē,
vel satisfactionē intra tantum tempus obligatus
est à priori iudice sub censura ipso facto incurreda:
tunc enim, licet intra illud tempus mutet domici-
lium, obligatus manet priori præcepto; & condi-
tionem non implet, censuram contrahet. Cuius
duplex ratio reddi potest; prima, quia per prius deli-
ctum manifestus subditus speciali titulo præter titulum
domicilij: quod per se sufficit ad constituendum
subditum in tali causa, vt infra ostendemus: & ideo,
quamuis mutetur domicilium, manet subiectio
quoad hanc causam ratione delicti. c. fin. de Foro
competente, & consequenter manet obligatio sub
eadem censura. Quod optime confirmat textus in
capite primo, de Raptoribus, & c. 1. in princip. de
Priuileg. in 6. Altera ratio est, quia illa sententia ex-
communicationis non est purum præceptum rei
futuræ, sed est veluti iudicium quoddam inchoa-
tum in tali causa, in qua ille constituitur esse reus, &
vel formaliter, vel virtute coram tali superiore ci-
tatus est, vt causam agat, & in eo iudicio cōdem-
natus est; & ita per sententiam præuenitur, vt in eo-
dem iudicio reum absoluat: & ideo semper manet
subditus quoad hanc causam, iuxta ea, quæ in se-
quenti puncto adiciemus.

Alio modo potest hoc contingere, quando non
præcessit delictum, præcessit tamen aliqua causa, quæ
in iudicio trahi cepta est; vt si præcessit aliquis con-
tractus, vel debitum, cuius executio coram superio-
ri postulata fuerat per citationem parus, & alia, quæ
ad litem inchoandam requiruntur: tunc enim si ex
tali causa, vel in ordine ad progressum ius orta est
impositio censuræ sub conditione intra certum tem-
pus quamvis eo tempore mitteretur domicilium, sem-
per manet subiectio in ordine ad talem causam: quæ
est expressa decisio Gregorij IX. in cap. *proposuisti*.